

Mirosława Wawrzak-Chodaczek

Uniwersytet Wrocławski

ORCID 0000-0002-0747-348X

Badania nad nowymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi w edukacji i komunikacji w Polsce. Badacze, ośrodki, problemy badań

Wprowadzenie

We współczesnym świecie wymaga się od dzieci, młodzieży i dorosłych umiejętności, dzięki którym będą mogli w pełni korzystać z możliwości rozwijającego się społeczeństwa wiedzy. Dzięki nowym technologiom informacyjnym zmienia się współczesna przestrzeń edukacyjna różnych grup społecznych. Jedne z ważniejszych kompetencji to sprawność posługiwania się narzędziami technologii informacyjno-komunikacyjnej. Dzisiejszy uczeń, jeśli ma posiadać rozległą wiedzę, powinien być aktywnym i odpowiedzialnym uczestnikiem procesu uczenia się.

Można się zgodzić z Grażyną Leśniewską, że rozwój kompetencji potrzebnych do funkcjonowania w XXI wieku przeniesiony zostaje na obszar pozaszkolny gdzie: uczeń to kreatywny eksperymentator, a nauczyciel powinien być katalizatorem aktywności ucznia¹. Dlatego bardzo ważne jest wyposażenie szkół w urządzenia medialne oraz nauczyciele, którzy będą potrafili się tymi urządzeniami posługiwać, bowiem technologie informacyjno-komunikacyjne powinny być dobrze zintegrowane z programem nauczania. Technologie mobilne, komputery, gry wideo, komunikatory, blogi – są ważną częścią życia codziennego zarówno młodzieży, jak i dorosłej części

¹ G. Leśniewska, *Edukacja w XXI wieku*, „Folia pomeranae universitatis technologiae stetinensis. Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., Oeconomica” 2015 nr 319 (79)2, s. 137–146.

społeczeństwa. Mają także wpływ na zmianę ich doświadczeń edukacyjnych oraz aspiracji.

Nasza wiedza o funkcjonowaniu mediów w społeczeństwie, mimo stale prowadzonych i doskonalonych badań, jest wciąż niekompletna, bowiem przedmiot badań podlega ciągłym zmianom. Istotne jest zatem kształcenie przyszłych nauczycieli i pedagogów, a także prowadzenie badań nad realizacją edukacji medialnej w Polsce, żeby poprawiać istniejący poziom wykorzystywania technologii informacyjnych.

W niniejszym artykule omówiono działania podejmowane w obszarze kształtowania się edukacji medialnej w Polsce oraz poszerzania wiedzy o funkcjonowaniu nowych mediów. Od początku prowadzone były one na granicy kilku różnych dyscyplin naukowych, takich, jak: socjologia, pedagogika, psychologia, teoria literatury, językoznawstwo, informatyka. Od 2011 roku badania te są prowadzone w ramach nowo stworzonej dyscypliny – nauki o mediach – która sytuuje się w obszarze nauk społecznych. Przedmiot badań medialnych – zwłaszcza w ostatnich latach – szybko się zmienia wraz z rozwojem nowych mediów. Marek Jabłonowski i Tomasz Gackowski zwracają uwagę, „że nauki o mediach są rozpięte w przestrzeni trzech obszarów nauk – społecznych, humanistycznych i technicznych – i trudno przyporządkować je wprost do jednego z nich. Niemal każdy projekt z zakresu nauk o mediach odnosi się w swoich założeniach teoretycznych do nauk społecznych czy humanistycznych, a w praktycznym wymiarze czerpie z doświadczeń i metod również nauk technicznych”².

W związku z tym, że media są przedmiotem zainteresowań różnych ośrodków, stowarzyszeń i fundacji to pedagogikę medialną i edukację medialną należy rozpatrywać nie tylko przez pryzmat uczelni wyższych, ale trzeba brać pod uwagę także czasopisma ukazujące funkcjonowanie nowych mediów oraz różnego rodzaju stowarzyszenia, fundacje, które podejmują ważne przedsięwzięcia związane z mediami.

Pytania badawcze i metoda przeprowadzonych badań

Głównym celem niniejszego opracowania było uporządkowanie dostępnej wiedzy dotyczącej doniesień badawczych dotyczących wykorzystywania przez społeczeństwo technologii informacyjno-komunikacyjnych w Polsce, a zwłaszcza badań nad realizacją edukacji medialnej.

² M. Jabłonowski, T. Gackowski, *Tożsamość nauk o mediach. Obszary, perspektywy, postulaty*, „Studia Medioznawcze” 2012 nr 2(49), s. 17–18.

W celu ukazania udziału nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji i komunikacji społecznej postawiono następujące pytanie badawcze:

1. Które ośrodki naukowe i pracujące w nich osoby uczyniły obszarem swoich badań edukację medialną?
2. Jakie czasopisma podejmują problematykę medialną?
3. 3. Jakiego rodzaju publikacje ukazują się w Polsce prezentujące rodzaje podejmowanych badań i realizowanych projektów badawczych w celu zwiększenia udziału TIK w edukacji i komunikacji społecznej?

W uzyskaniu odpowiedzi na te pytania posłużono się przyjętym w pedagogice ujęciem metodologicznym badań pedagogicznych: krytyczną analizą treści.

Dzięki analizie treści możemy dokonać przeglądu tekstu pod wszystkimi możliwymi względami. Badacz musi jednak polegać na własnym przeczuciu i intuicji, koncentrując się na dwóch płaszczyznach, a więc na płaszczyźnie wewnętrznej tekstu i zewnętrznej. „Wewnętrzna płaszczyzna polega na tym, że badacz koncentruje się na zawartych w dokumencie treściach, łącznie z ich rozumieniem, analizowaniem i wyjaśnianiem, natomiast płaszczyzna zewnętrzna polega na tym, kto napisał dany tekst, w jakim czasie i warunkach, a także czy jest on wiarygodny. Analiza treści musi się koncentrować na tym, „co” jest komunikowane”.³ Istotne jest zrozumienie kategorii, jakimi posługują się uczestnicy życia społecznego i dowiedzenie się jak są one używane w konkretnych działaniach⁴. Każdy tekst należy również przeanalizować na dwóch poziomach: jawnym i ukrytym. Do każdej kategorii należy dostosować odpowiednią jednostkę analizy, dzięki czemu możliwa jest replikacja, a więc systematyczna analiza treści⁵.

Podstawą interpretacji wyników badań był paradygmat krytyczny⁶. Paradygmat krytyczny analizuje polityczne, ideologiczne sposoby kształtowania

³ E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 358-356.

⁴ D. Silverman, *Interpretacja danych jakościowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 150.

⁵ Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2001, s. 344-346.

⁶ Obecnie przyjmuje się następującą definicję paradygmatu: „Zbiór ogólnych i ostatecznych przesłanek w wyjaśnianiu jakiegoś obszaru rzeczywistości, przyjętych w społeczności uczonych – przedstawicieli danej dyscypliny naukowej, a następnie upowszechniony jako wzór myślenia. W normalnych zbiorowościach użytkowników nauki”. K. Rubacha, *Budowanie teorii*

zachowania podmiotów edukacyjnych przez władzę (organizację społeczną), pokazuje też drogi emancypacji i wyjaśnia jej uwarunkowania (szanse i ograniczenia). Rolą badacza jest poznanie mechanizmów społecznych, a przede wszystkim zmiana rzeczywistości społecznej. Metodyka badań ma charakter jakościowy⁷.

Analizie poddane zostały publikacje zawierające wyniki badań opisane w literaturze przedmiotu, dotyczące edukacji medialnej, baza i oferta edukacji medialnej, formy edukacji medialnej, poziom cyfryzacji w polskich szkołach, kompetencje medialne nauczycieli i uczniów. W związku z tym, że rozwój nowych technologii następuje stosunkowo szybko i równie szybko rosną kompetencje ich użytkowników, to kwerenda została intencjonalnie ograniczona do literatury opublikowanej w XXI wieku, a dokładnie od stycznia 2010 po najnowsze opracowania. Powoli w Polsce, podobnie jak na świecie zaczyna się prowadzić badania genderowe.⁸

Przedstawiona poniżej próba przeglądu aktualnych trendów w polskich badaniach nad nowymi mediami jest wynikiem, mimo znacznych starań, ograniczonych poszukiwań i nie może być traktowana jako opracowanie wyczerpujące temat.

Ośrodki realizujące badania nad funkcjonowaniem nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych

W wyodrębnieniu ośrodków skupiających naukowców zajmujących się problematyką pedagogiki medialnej pomocne były strony WWW ośrodków naukowych w Polsce oraz raport sporządzony przez Zespół Pedagogiki Medialnej powołany przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, kierowany przez dra hab. Macieja Tanasia, prof. APS w 2019 roku.

Zespół powstał, ponieważ dostrzeżono potrzebę pilnych działań na rzecz edukacji medialnej, informacyjnej i informatycznej w Polsce. Prace Zespołu prowadzone były w czterech podzespołach. Poszczególnymi podzespołami kierowali: (1) dr hab. Dorota Siemieniecka, prof. UMK, (2) dr hab.

pedagogicznych, w: (red.) Z. Kwieciński, B. Śliwerski, *Pedagogika – podręcznik akademicki*, PWN, Warszawa 2003, s. 62.

⁷ Ł. Sułkowski, *Paradygmaty nauk o zarządzaniu*, „Współczesne Zarządzanie” 2013 nr 2.

⁸ Kapidzic, S., Herring, *Gender, communication, and selfpresentation in teen chatrooms revisited: have patterns changed?*, „Journal of Computer-Mediated Communication” 2011 no. 17, s. 39–59.

inż. Janusz Morbitzer, prof. WSB, (4) dr hab. Barbara Kędzierska, prof. UP, (3) dr hab. Józef Bednarek, prof. APS.

W wyróżnionych ośrodkach prowadzone są badania skoncentrowane na edukacji medialnej, kompetencjach informacyjno-medialnych, metodologii badań nad mediami, komunikacji wizualnej, kulturze medialnej, pedagogice mediów, etyce mediów, filozoficznych i socjologicznych aspektów mediów, zagrożeniach medialnych wśród dzieci i młodzieży, grach komputerowych, portalach społecznościowych blogach oraz na wielu innych aspektach funkcjonowania nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT, TIK).

Badania nad nowymi mediami prowadzone są głównie w ośrodkach wchodzących w struktury zarówno uczelni technicznych (Akademia Górniczo - Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechnika Śląska w Gliwicach, Politechnika Łódzka, Politechnika Śląska w Katowicach, Politechnika Lubelska, Politechnika Świętokrzyska, Politechnika Warszawska), jak i uniwersytetach (Uniwersytet SWPS, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. J. Długosza w Częstochowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) i innego rodzaju uczelniach wyższych (Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie, Lubelska Szkoła Wyższa, Collegium Da Vinci, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej Toruń, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna, **Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku**), gdzie badania prowadzone są na wydziałach, w katedrach i w zakładach pedagogiki medialnej.

Oprócz prowadzonych badań nad nowymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi prowadzi się w uczelniach zajęcia z pedagogiki i edukacji medialnej, których celem jest rozwinięcie u studenta kompetencji pozwalających na wkroczenie w przestrzeń użytkowników mediów i wykształcenie w nich umiejętności do świadomego korzystania z nich. Absolwent specjalności edukacja medialna jest specjalistą w zakresie kompleksowej komunikacji w świecie wirtualnym. Posiada przygotowanie teoretyczne

i praktyczne do wypełnienia różnorodnych wyzwań związanych z edukacyjnymi zastosowaniami mediów cyfrowych.

Poza ośrodkami akademickimi, badania i różnego rodzaju projekty związane z nowymi mediami prowadzą fundacje, towarzystwa i stowarzyszenia. Można tu wymienić *Polskie Towarzystwo Edukacji Medialnej* w Krakowie, które realizowało projekty pt. „Młodzi cyfrowi. Nowe technologie. Relacje. Dobrostan”. Kolejny projekt badawczy Fundacji to Dbam o Mój Z@sięg „Granie na ekranie” będzie realizowany wspólnie z członkami Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej.

Fundacja *Pięte Medium*⁹ zajmuje się edukacją nieformalną, skoncentrowaną na upowszechnianiu (nowych) mediów w procesie edukacyjnym. Realizowane przez fundację projekty kładą nacisk na wykształcenie odpowiednich kompetencji niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. *Fundacja Nowe Media*¹⁰ zrealizowała do tej pory wiele przedsięwzięć z wykorzystaniem nowych technologii, nowych mediów i mediów społecznościowych. Jednym z nich, największym w skali, była Młodzieżowa Akcja Multimedialna¹¹, w której wzięło udział ponad 700 szkół.

Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie (OEIiZK) jest publiczną placówką doskonalenia nauczycieli prowadzoną przez Samorząd Województwa Mazowieckiego. W swoich działaniach edukacyjnych kadra Ośrodka zwraca szczególną uwagę na merytoryczny i metodyczny aspekt uświadamiania nauczycielom priorytetów związanych z właściwym włączeniem do kształcenia edukacji medialnej z wykorzystaniem nowych technologii. Działaniom edukacyjnym towarzyszy także rozumienie edukacji medialnej, jako uczenie krytycznego i świadomego odbioru przekazów medialnych oraz kreatywnego, a zarazem odpowiedzialnego korzystania z możliwości, jakie stwarzają media ery cyfrowej. Ośrodek realizuje szkolenia, edukacyjne warsztaty tematyczne (np. nt. pracy w chmurze, graficzne i filmowe, programowania¹²).

Polskie Towarzystwo Technologii i Mediów Edukacyjnych – ogólnopolskie stowarzyszenie, powstałe w 1995 roku przy Zakładzie Technologii Kształcenia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, z inicjatywy

⁹ <http://5medium.org/> z dn. 10.01.2020.

¹⁰ http://stare.biblioteki.org/dla_uczestnikow/organizacje_pozarządowe_bibliotekom_ii_runda/fundacja_nowe_media z dn. 10.01.2020.

¹¹ www.mam.media.pl z dn. 10.01.2020.

¹² <http://kemic.org.pl/czlonkowie/> ps://kemic.org.pl/czlonkowie/ z dn. 10.01.2020.

prof. zw. dra hab. Wacława Strykowskiego. Skupia naukowców z różnych ośrodków akademickich oraz nauczycieli szkół wszystkich szczebli. Towarzystwo realizuje swoje cele poprzez współorganizowanie międzynarodowych konferencji naukowych pod hasłem „Media a edukacja”, organizowanie seminariów i warsztatów, inspirowanie i opiniowanie innowacji pedagogicznych, organizowanie wyjazdów studyjnych w celu zapoznawania się z funkcjonowaniem szkolnictwa w innych państwach oraz przekazywanie informacji o najważniejszych wydarzeniach naukowych i dydaktycznych oraz publikacjach z zakresu edukacyjnych zastosowań mediów¹³.

Fundacja Dobre Media - Media bez przemocy została powołana celem ochrony dzieci i młodzieży przed rozpowszechnianiem przez media treści szkodliwych, w tym przemocy, wzorców zachowań destrukcyjnych i obrażających ludzką godność. Celem fundacji jest również: wspieranie rozwoju umiejętności medialnych dzieci, młodzieży, rodziców i wychowawców oraz upowszechnianie kulturotwórczych i edukacyjnych działań mediów¹⁴.

Fundacja Media 3.0 jest niezależną organizacją pozarządową działającą na rzecz budowy społeczeństwa informacyjnego. Członkowie fundacji tworzą narzędzia wpływające na partycypację obywatelską i zwiększające transparentność instytucji publicznych. Misją fundacji jest także dbanie, by świat Internetu był dostępny dla każdego, dlatego nie tylko przetwarzają dane publiczne, ale także czynią je dostępnymi i widocznymi dla każdego obywatela¹⁵.

Fundacja Media Klaster tworzy warunki sprzyjające rozwojowi branży medialnej w Łodzi poprzez pomoc firmom i przedsiębiorcom w realizacji projektów medialnych szczególnie z obszaru filmu, telewizji i nowych mediów. Projekt ten jest inicjatywą PWSFTViT we współpracy z lokalną gospodarką, władzami, instytucjami, uczelniami oraz zapleczem regionalnych ośrodków kulturalnych, biznesowych i badawczo-rozwojowych.¹⁶

Badacze nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych

W Polsce prace poświęcone naukowej refleksji i badaniom nad technologiami informacyjno-komunikacyjne (ICT, TIK) są prowadzone przez wielu naukowców. Do grona wiodących badaczy w tej dziedzinie należą:

¹³ Tamże.

¹⁴ <https://rejestr.io/krs/202958/fundacja-dobre-media-media-bez-przemocy> z dn. 12.01.2020.

¹⁵ <https://media30.pl/page/2/?paged=2&portfolioID=3256&termID> z dn. 12.01.2020.

¹⁶ <http://www.mediaklaster.pl/> z dn. 12.01.2020.

- Stanisław Juszczuk (*Człowiek w świecie elektronicznych mediów - szanse i zagrożenia: (o problemach tworzącego się społeczeństwa informacyjnego)* Wydawnictwo Uniwersytet Śląski, Katowice. 2000. *Edukacja na odległość. Kodyfikacja pojęć, reguł i procesów*, Adam Marszałek, Toruń, 2002.)
- Wojciech Skrzydlewski (*Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy, (red.), Poznań, Wydawnictwo eMPI2, 2004, Kultura - edukacja - technologia kształcenia*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 2018.)
- Katarzyna Borawska-Kalbarczyk (*Kompetencje informacyjne uczniów w perspektywie zmian szkolnego środowiska uczenia się*, Warszawa, Żak, 2015.
- Janusz Morbitzer, (*E-świat bez bez granic i uprzedzeń (red.), Dąbrowa Górnicza, Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB, 2018. Janusz Morbitzer, Danuta Morańska, Emilia Musiał, Człowiek, media, edukacja / redakcja naukowa Janusz Morbitzer, Danuta Morańska, Emilia Musiał, Dąbrowa Górnicza, Wyższa Szkoła Biznesu, 2017.*
- Bronisław Siemieniecki (*Media i edukacja w dobie integracji, (red.), Wydawnictwo eMPI2, Poznań, 2002. Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy, (red.), Wydawnictwo eMPI2, Poznań, 2004.*
- Natalia Walter (*Internetowe wsparcie społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2016.
- Jacek Pyżalski, (*Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2011.)
- Józef Bednarek (*Multimedia w kształceniu*, PWN, Warszawa, 2006.)
- Dorota Siemieniecka (*New technologies in education and communication*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2016).
- Maciej Tanaś, (*Kultura i język mediów*, Wyd. Impuls, Kraków, 2007).
- Marta Wrońska, (*Kultura medialna adolescentów. Studium dostępu i zastosowań*, Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011.)
- Marek Sokołowski, (*Słowo, Obraz, Dźwięk – Wprowadzenie do historii mediów*, Wydawnictwo: WUWM Olsztyn, 2016.)

Badaniem nowych mediów zajmuje się znacznie więcej osób, których ze względu na ograniczoność miejsca tutaj nie wymieniam. Obok pedagogów

i socjologów badaniem nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych poświęcają swoją uwagę kulturoznawcy (m.in. W. Godzic, M. Filiciak, M. Danielewicz, M. Halawa, P. Mazurek, A. Nowotny, J. Hofmokr, A. Tarkowski)

Czasopisma publikujące treści dotyczące edukacji medialnej i funkcjonowania nowych mediów w społeczeństwie

Każda branża posiada swoje media. W przypadku szeroko rozumianej branży medialnej jest bardzo wiele portali, a nawet kilka czasopism poświęconych zagadnieniom z obszaru mediów, marketingu, PR-u, reklamy i mediów społecznościowych oraz edukacji medialnej. Niektóre z nich są bardzo rozbudowane, a nawet oferują czytelnikom możliwość blogowania.

Analizy teoretyczne i wyniki badań empirycznych dotyczące nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych publikowane są na łamach wielu czasopism. Przegląd problematyki dostępnych czasopism pozwala zauważyć, że ich zawartość pozwoli czytelnikowi poszerzyć wiedzę o nowych technologiach informacyjnych i ich wykorzystywaniem. Główne obszary badawcze i teoretyczne to:

- prasa, radio, telewizja, nowe media
- komunikacja społeczna w ujęciu teoretycznym i praktycznym
- polityka medialna, prawo mediów, ekonomika mediów
- praktyczne i etyczne aspekty pracy dziennikarzy
- media jako integralny składnik systemu kulturowego oraz kultura w mediach.

Przybliżę te najbardziej znane.

Od wielu lat ukazuje się czasopismo naukowe *Neodidagmata*, które jest poświęcone problemom teoretycznym, empirycznym i innowacyjnym współczesnej edukacji, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dydaktyki, technologii kształcenia i pedagogiki medialnej.

Znanym czasopismem naukowym jest *E-mentor*. Pismo koncentruje się na zagadnieniach związanych z *e-learningiem*, zarządzaniem wiedzą, e-biznesem, kształceniem ustawicznym oraz w szerszym zakresie – zajmuje się metodami, formami i programami kształcenia na kierunkach ekonomicznych.

Rocznikiem naukowym wydawanym od 2004 roku przez Katedrę Współczesnych Form Przekazu Wiary Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II jest *Biuletyn Edukacji Medialnej*. Zamieszczane w nim artykuły zasadniczo dotyczą dwóch grup tematycznych prezentowanych zawsze w odniesieniu do mediów.

Autorzy zamieszczonych artykułów w czasopiśmie *Kognitywistyka i Media w Edukacji* to nie tylko teoretycy, ale przede wszystkim praktycy (w tym koordynatorzy projektów edukacyjnych i dziennikarze). Osoby piszący w tym czasopiśmie koncentrują się w nim na zagadnieniach praktycznych, związanych szczególnie z edukacją medialną i nowoczesnymi metodami nauczania.

Edukacja Medialna to kwartalnik Polskiego Towarzystwa Technologii i Mediów Edukacyjnych pismo adresowane szczególnie do dyrektorów szkół, nauczycieli, redaktorów massmediów i rodziców. Pismo zawiera kilka stałych działów, które m.in. dotyczą realizacji założeń reformy i zawierają elementy wiedzy multimedialnej przydatnej w tworzeniu samodzielnych rozwiązań edukacyjnych, artykuły opisujące i analizujące media oraz badania nad nimi, artykuły dotyczące wykorzystania szkolnych pracowni komputerowych i Internetu w realizacji różnych przedmiotów nauczania.

Czasopismo *Zarządzanie mediami* to pierwsze w Polsce recenzowane pismo naukowe dotyczące problematyki zarządzania mediami. Wydawane jest w formie internetowego kwartalnika, skierowanego do badaczy mediów i zarządzania oraz wszystkich osób zainteresowanych tą tematyką. Celem czasopisma jest badanie i opisywanie zagadnień teoretycznych i praktycznych związanych z zarządzaniem mediami, informacją, reklamą i instytucjami około medialnymi.

W Kwartalniku *Cywilizacja* poświęconego mediom czytelnicy odnajdą szerokie spectrum tematów związanych z funkcjonowaniem mediów elektronicznych. Są wśród nich teksty o charakterze prawniczym, poświęcone między prawu do informacji i wolności słowa oraz poszanowaniu prawdy i prywatności osób, są także analizy korzyści i zagrożeń, jakie niosą media. We wszystkich artykułach obecna jest idea „wychowania do mediów”, potrzebnego zarówno młodym, jak i dorosłym odbiorcom mediów.

Na łamach czasopisma *Nowe Media* prezentowane są najnowsze wyniki badań oraz rozważania teoretyczne nad wykorzystywaniem nowych mediów w życiu codziennym, kulturze, polityce, sztuce, etc. oraz integracja środowiska naukowego i środowiska osób w praktyce zajmujących się problematyką szeroko pojmowanych nowych mediów.

Media – Kultura – Komunikacja Społeczna to czasopismo naukowe, wydawany jako kwartalnik wydawany przez pracowników Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Wamińskiego-Mazurskiego w Olsztynie. Profil pisma zakłada badanie spektrum mediów oraz różnorodność metodologiczną, prezentując rozmaite wątki tematyczne, od sposobów

utrwalania i powielania przekazywanych treści, po problemy związane z angażowaniem zmysłów odbiorcy.

Studia Medioznawcze – kwartalnik naukowy Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii Uniwersytetu Warszawskiego. W kręgu jego odbiorców są pracownicy naukowcy i studenci dyscypliny nauk o mediach. W profilu tematycznym czasopisma mieszczą się zagadnienia poświęcone tożsamości nauk o mediach; nowym mediom; etyce i public relations, prawu w mediach; historii mediów; retoryce, mediom w Polsce – prasie, radiu, telewizji; systemom medialnym za granicą. W skład Rady Naukowej czasopisma wchodzi naukowe autorytety w dziedzinie nauk o mediach.

Rocznik *Dziennikarstwo i Media* odnosi się do szeroko rozumianej komunikacji społecznej oraz badań komunikologicznych, mediów oraz ich społecznych i kulturowych funkcji. Publikowane są artykuły i rozprawy dotyczące teorii i metod badań komunikacji. W centrum zainteresowania Redakcji stoją zagadnienia związane z profesjonalnym komunikowaniem publicznym oraz literaturą i krytyką (literacką, artystyczną).

Czasopismo *Media – Kultura – Społeczeństwo*, jest poświęcone szeroko rozumianej problematyce rozwoju, funkcjonowania i oddziaływania mediów w kulturze współczesnej. Cechą charakterystyczną czasopisma jest prezentacja spojrzenia na problematykę mediów z dwóch punktów widzenia: z perspektywy praktyków, czyli dziennikarzy kształtujących dzisiejsze media, oraz z perspektywy teoretyków i badaczy zajmujących się krytyczną analizą społecznego oddziaływania mediów.

Nowe Media jako kwartalnik powstał po to, aby przybliżyć debatę, która toczy się na temat współczesnej skutecznej komunikacji masowej w innych krajach. Stąd w radzie redakcyjnej i wśród autorów tekstów tak wielu znakomitych Autorów z Francji, Niemiec, Wielkiej Brytanii, USA, ale też np. Indii czy Rosji. Celem zamieszczanych w nim publikacji jest inspirowanie i pobudzanie dyskusji na ten temat także w Polsce oraz publikowanie tekstów, analiz, które sprawnie wpłyną na nadrobienie dystansu do innych krajów. Redakcja kwartalnika organizuje i współorganizuje debaty, które zwiększą świadomość zachodzących zmian i czekających nas wszystkich wyzwań.

Na rynku wydawniczym wydającym czasopism poruszających funkcjonowanie nowych mediów jest bardzo wiele i redaktorzy stawiają sobie za cel prowadzenie szerokiej dyskusji nad podstawowymi problemami edukacji formalnej i nieformalnej. **Są odpowiedzią na współczesne potrzeby rodziców, nauczycieli i wychowawców. Starają się pomóc przygotować dzieci i młodzież do twórczego i krytycznego odbioru mediów.**

Powstała również duża liczba portali oraz blogów poświęconych mediom społecznościowym (np. *Social Media Manager*, *Socialpress*, *Kampanie Społeczne*). Dostarczają one odbiorcom sprawdzone narzędzia i skuteczne rozwiązania, pozwalające prowadzić efektywne kampanie reklamowe na Facebooku, Instagramie, LinkedInie, YouTube i w innych społecznościach.

Wymiana informacji i doświadczeń o funkcjonowaniu nowych mediów następuje także podczas organizowanych konferencji naukowych i różnego rodzaju spotkań. Przykładem cyklicznie organizowanych konferencji naukowej jest konferencja *Współczesne media*¹⁷, organizowana przez Zakład Dziennikarstwa Wydziału Politologii UMCS. W Instytucie Pedagogiki UW, w Zakładzie Pedagogiki Mediów przez kilka lat organizowano konferencje z cyklu: *Komunikacja w świecie realnym i wirtualnym*¹⁸. Cykliczne konferencje o mediach organizuje także Zakład Edukacji Medialnej Wydziału Nauk Pedagogicznych APS, a przykładem może być Ogólnopolska Konferencja Naukowa *Cyberprzestrzeń i światy wirtualne*¹⁹. Konferencji o mediach organizuje się wiele i nie sposób wymienić tu wszystkich.

Ważnym wydarzeniem było Europejskie Forum Nowych Technologii i Innowacji w Edukacji 2016 zorganizowane 5 października 2016 z udziałem wielu znakomitych pedagogów i badaczy mediów.

W Polsce również organizowane są targi edukacyjne, a jedno z najważniejszych wydarzeń edukacyjnych odbywało się jesienią od 3 do 4 października 2019 r. się w **Centrum Kongresowym Targów** w Kielcach. Ekspertsi zgromadzeni w Centrum Kongresowym Targów Kielce przedstawiali rozwiązania dla dydaktyków i nauczycieli dotyczące m.in. wykorzystania nowych technologii i innowacji w edukacji.

Zarówno czasopisma, jak i konferencje i inne wydarzenia organizowane w celu poszerzenia wiedzy o funkcjonowaniu mediów nie wystarczą, jeśli do tych przedsięwzięć nie włączy się szkoła i nauczyciele, którzy pomogą uczniowi nabyć odpowiednich umiejętności z zakresu edukacji medialnej.

Problemy badawcze i przedmiot badań nad nowymi mediami

Pojawienie się nowych technologii i narzędzi komunikowania umożliwiających korzystanie z mediów w sposób interaktywny i indywidualizowany. Media interaktywne pozwoliły także na odgrywanie przez dotychczasowych biernych odbiorców roli kreatorów i dystrybutorów treści.

¹⁷ <https://www.umcs.pl/pl/wspolczesnemedial.htm> z dn. 12.01.2020.

¹⁸ <http://cmep2014.edukacja.wroc.pl/index.php?id=0&lang=pl> z dn. 14.01.2020.

¹⁹ <https://konferencje.aps.edu.pl/csw/> z dn. 14.01.2020.

Powstał zestaw nowych praktyk społecznych, możliwych dzięki komunikacji medialnej. Stopniowo przekształca się też społeczna epistemologia.²⁰ Badacz mediów obecnie jest w trudniejszej sytuacji niż przedstawiciele innych nauk humanistycznych czy społecznych, jak archeolog, historyk sztuki, antropolog, a nawet psycholog czy socjolog. Oni oczywiście także muszą mieć kontakt z nauką światową, jednak przedmiot ich studiów zmienia się powoli. Świat mediów natomiast, a szczególnie nowych mediów podlega permanentnej, gwałtownej ewolucji.²¹

Próby syntez badań nad komunikowaniem medialnym przyjmują najczęściej trojaką postać. Są to: „(1) zbiory uniwersalnych twierdzeń (hipotez) szczegółowych; bądź (2) wyjaśniające teorie średniego zasięgu, uogólniające prawidłowości stwierdzone empirycznie lub wyprowadzone na drodze spekulacji logicznych; bądź (3) ogólne teorie komunikowania medialnego jako szczególnej odmiany komunikacji między ludźmi”.²²

Analiza wybranych tekstów wskazuje na dominowanie teorii, które w komunikologii zaliczane są do szkoły empirycznej: podejście użytkownika i korzyści oraz hipoteza *agenda-setting*²³. Teorie tworzone bądź gruntowane są najczęściej poprzez weryfikację wcześniejszych twierdzeń i uogólnień.

Zmieniające się struktury społeczne i kulturowe wymagają nowych kategorii opisu. Nowe narzędzia technologiczne funkcjonujące w przestrzeni Internetu stanowią obecnie jeden z głównych czynników przeobrażających metodologię badań społecznych.

M. Malewski uważa, że sukces w eksploracji świata zewnętrznego zależy od trafności użytych metod badawczych i stopnia konformizmu wobec ich nakazów. Stąd, co zrozumiale uwaga badaczy koncentruje się na doskonaleniu metod i technik badawczych oraz ustawicznym poszerzaniu ich repertuaru²⁴. Zaczęto, zatem szukać nowych podejść badawczych w badaniach

²⁰ M. Lisowska-Magdziarz, „*Ustawienie domyślne*” (default) *użytkownika. Badania nad audytoriami mediów w kulturze partycypacji*, w: (red.) T. Bielak, G. Ptaszek, *Media. pl. Badanie nad mediami w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2017, s. 70.

²¹ T. Goban-Klas, *Wartki nurt mediów. Ku nowym formom społecznego życia informacji*, Universitas, Kraków 2011, s. 19.

²² W. Pisarek, *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 273.

²³ J. Bonds-Raacke, J. Raacke, *My space and Facebook. Identifying dimensionsof uses and gratifications for friend networking sites*, „Individual Differences Research” 2010 vol. 8 no. 1, s. 427.

²⁴ M. Malewski, *Teorie andragogiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1998, s. 167.

empirycznych. Należy przy tym zauważyć, że media są zawsze „w innym momencie dziejowym” niż ten, który właśnie opisujemy. Stanowi to o ich hybrydowości, temporalności, niestabilności. Zatem nowość mediów to nic innego jak zespół cech, które wymykają się tradycyjnym ujęciom, a nie tylko czasowe umiejscowienie²⁵. Wieloaspektowe spojrzenie na nowe technologie informacyjno-komunikacyjne w analizowanej literaturze przedmiotu pozwoliło wyodrębnić szereg obszarów związanych z funkcjonowaniem nowych mediów w społeczeństwie.

W rozważaniach dotyczących metodologii badań nad mediami ścierają się poglądy dotyczące badań ilościowych (pozytywistycznych) z poglądami, w których preferuje się badania jakościowe (postmodernistyczne). Badacze wykorzystują także teorię determinizmu technologicznego, która opiera się na paradygmacie technicznym, wskazując na rolę, jaką odgrywają w systemie kultury konkretne zjawiska społeczne²⁶.

Analiza literatury ze względu na stosowane podejścia badawcze i teorie wyjaśniające pozwala zauważyć, że badacze nowych mediów korzystają właściwie ze wszystkich metod, technik i procedur badawczych znanych w socjologii. Do najczęściej stosowanych metod i technik badawczych można zaliczyć: metodę sondażu diagnostycznego; analizę zawartości (jedyna w tym repertuarze metoda typowo medioznawcza); analizę dyskursu, zwłaszcza utrzymaną w tradycji krytycznej analizy dyskursu²⁷.

W badaniach lingwistycznych nad mediami pojawia się dyskurs filmowy. Zwraca się w nim uwagę na współzależność między współczesnym dyskursem filmowym a językiem codziennym, w celu rozpraszania wątpliwości, co do legitymizacji dawnej metody w badaniach językowych. Nie można też pominąć takich metod, jak: analiza narracyjna, komputerowa analiza tekstu i obrazu w dyskursach medialnych. Ponadto należy tu wymienić: metodę

²⁵ T. Bielak, G. Ptaszek, *Dwuobszarowość badań nad mediami w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2016, s. 16.

²⁶ J. Szacki, *Historia myśli socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 314.

²⁷ A. Synowiec, *W stronę analizy tekstu – wprowadzenie do teorii dyskursu*, „Zeszyty naukowe politechniki śląskiej” 2013 seria: „Organizacja i zarządzanie” z. 65 nr kol. 1897, s. 384-386. B Florental, *Applying uses and gratifications theory to students’ LinkedIn usage*, Young Consumers, Emerald Group Publishing, Limited, 2015; S. Hadźialić, *Theoretical aspects of media education. New technologies as the creative and innovative conditio sine qua non*, „Cognitive Science – New Media – Education” 2018 vol. 5 no. 2 39-50.

etnograficzną²⁸, studium indywidualnego przypadku oraz badania zawartości mediów masowych w oparciu o hipotezę *agenda-setting*²⁹.

Wśród poruszanych tematów w literaturze polskiej dotyczącej nowych mediów można zauważyć, że większość z nich związana jest z problematyką dotyczącą obszaru, w którym znajdują się wiodące ośrodki badań nad mediami. Przegląd polskich badań nad nowymi technologiami pokazuje, że uwaga większości badaczy skierowana jest na wykorzystanie mediów w edukacji³⁰. W wielu zagranicznych badaniach również podkreśla się rolę mediów w edukacji³¹.

Interesującym i coraz bardziej popularnym obiektem badań są technologie i platformy cyfrowe takie, jak blogi, wiki, fora, serwisy internetowe i portale społecznościowe (m.in. Facebook, Twitter, Blogger i LiveJournal).³² Znacząco zmieniły one sposób udostępniania informacji. Fora internetowe w analizowanej literaturze przedmiotu jawią się jako platformy komunikacji, na której zniesione zostały bariery terytorialne i czasowe. „Sieciowa publiczność przeżywa fascynację iPodem, torrentami, platformą Second Life.”³³ Powstają serwisy społecznościowe: MySpace, Flickr, Facebook i YouTube. Nieodwracalnie zmieniają one cały model komunikowania się w sieci. Ludzie zaczynają wytwarzać sztukę i wiedzę, dzielą się i wymieniają twórczością, komentują i modyfikują ją w Internecie. Szybko doprowadzi to do przeobrażeń

²⁸ G. Coleman, *Ethnographic approaches to digital media*, „Annual Review of Anthropology” 2010 vol. 39, p. 1-19.

²⁹ W. Wanta, B. Łódzki (red.), *Development of agenda-setting theory and research - between West and East*, „Central European Journal of Communication” 2010 vol. 3, no. 2, s.7-12.

³⁰ J. Gajda, *Media w edukacji*, Impuls, Kraków 2010; K. Garwol, *Rola mediów społecznościowych w edukacji – stan obecny i perspektywy rozwoju*, „Dydaktyka Informatyki” 2017 nr 12; W. Skrzydlewski, S. Dylak, (red.) *Media, edukacja, kultura. W stronę edukacji medialnej*, Wydawnictwo UAM, Poznań 2012; K. Dziarmakowska, P. Wróbel, K. Milczewska, S. Szostak, *Badanie potencjału wdrażania edukacji medialnej w warszawskich szkołach*, Wydane przez Pracownię Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2015.

³¹ M. Baas, W. Admiraal, E. van den Berg, *Teachers' Adoption of Open Educational Resources in Higher Education*, „Journal of Interactive Media in Education” 2019 (1), p. 9.

³² J. Kim, J. R. Lee, *The Facebook paths to happiness: Effects of the number of Facebook friends and self-presentation on subjective well-being*, „Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking” 2011 no. 14(6), p. 359–364.

³³ E. A. J., M. L. Antheunis, A. P. Schouten, E. J. Krahmer, *Social attraction in video-mediated communication: The role of nonverbal affiliative behavior*, „Journal of Social and Personal Relationships” 2019 Apr 36(4), p. 1210-1232; A. Nadkarni, S. G. Hofmann, *Why do people use Facebook?*, „Personality and Individual Differences” 2011 no. 52, p. 243–249.

w kulturze popularnej, marketingu i polityce”.³⁴ Tomasz Gackowski zwraca uwagę, że Twitter pozwala trzymać rękę na pulsie globalnego świata. To wszystko przez swoją dostępność, rozpoznawalność, skalę i zaangażowanie ludzi na całej kuli ziemskiej³⁵.

Umiejętność programowania jest obecnie jedną z kluczowych sprawności, traktowaną na równi z umiejętnością pisania oraz czytania. Wzrost znaczenia tej kompetencji podyktowany jest różnorodnymi czynnikami, w tym potrzebami o charakterze społecznym oraz ekonomicznym, co stanowi przyczynek do podejmowania badań dotyczących nabywania nowych kompetencji przez ludzi³⁶. Dominacja takich, a nie innych środków komunikowania w życiu społecznym generuje określone zachowania społeczne – kształtuje to, jak ludzie porządkują i hierarchizują rzeczywistość, jak definiują prawdę, które umiejętności i postawy uznają za ważne i wartościowe. Rozważania na powyższe tematy wyznaczają nowe pola badawcze, które są powiązane z wartościami w mediach³⁷.

Rosnąca rola gier wideo w życiu młodych ludzi przyczyniła się do zwiększenia zainteresowania badaczy także nimi. Potencjały gier komputerowych nie są ograniczone do motywacji i zaangażowania uczestników. Gra komputerowa jest potężnym narzędziem, które pozwala użytkownikom rozwijać różnorodne umiejętności. Zajęcia z wykorzystaniem gier mogą zapewnić lepszy niż konwencjonalny sposób nauczania i uczenia się. Poprzez gry komputerowe młodzi uczą się krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów i działania kreatywnego³⁸. Technologie informacyjne są szansą

³⁴ M. Lisowska-Magdziarz, „Ustawienie domyślne” (default) użytkownika. *Badania nad audytoriami mediów w kulturze partycypacji*, w: (red.) T. Bielak, G. Ptaszek, *Media. pl. Badanie nad mediami w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2017, s. 79.

³⁵ T. Gackowski, *Twitter w rękach polityków. Rzecz o metodologii i potencjale badań mediów społecznościowych*, w: (red.) T. Gackowski, *Metodologie badań medioznawczych*, Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s.163.

³⁶ K. Majewska, *Trudności w nauczaniu programowania na poziomie edukacji wczesnoszkolnej z perspektywy nauczycieli – absolwentów szkół pedagogicznych*, „E-mentor” 2018 nr 3(75), s. 32–39.

³⁷ I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.) *Współczesne media – wartości w mediach*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014; A. Baczyński, M. Drożdż (red.), *Wartości w mediach – z dołin na szczyty*, Wydawnictwo Biblos, Tarnów, 2013, s. 32.

³⁸ M. Wawrzak-Chodaczek, *Place of computer games in the leisure time of Polish youth in their adolescence*, „The New Educational Review” 2011 vol. 26 no. 4, s. 143-157.

^R Matusiak, *Bezpieczeństwo młodzieży w sieci i uzależnienie od Internetu w opinii nauczycieli powiatu tarnobrzskiego na podstawie badań*, w: (red.) E. Kopeć, R. Matusiak, K. Sigda, *Nauczyciel – Wychowawca – Pedagog. W dobie nowoczesności*, Rzeszów 2015, s. 101

dla uczniów z niepełnosprawnościami. Dostęp do multimedialnych treści edukacyjnych przez osoby niewidome, mimo prężnego rozwoju nowoczesnych technologii, wciąż jest niewielki, ale twórcy gier komputerowych wyszli naprzeciw osobom niewidomym i wykorzystali możliwości multimediiów do tworzenia przyjaznych gier edukacyjnych dla niewidomych. „Jako główny przykład jej realizacji posłużyła aplikacja gry edukacyjnej „Encyklopedia Geografii Europy dla Niewidomych”³⁹. Dla wielu badaczy funkcje gier komputerowych stały się obiektem badań.

Tworzenie e-podręczników i organizowanie różnorodnych kursów on-line wyznaczyły nowe płaszczyzny badawcze związane z *e-learningiem*⁴⁰. Natomiast systematycznie pogłębiane są badania nad mediami regionalnymi i lokalnymi, które ukazują naszą spuściznę narodową poprzez przybliżanie tradycji, historii oraz umacniają poczucie tożsamości narodowej i jedności narodu. Media lokalne są bliżej swego odbiorcy niż media krajowe, ponieważ nadają na obszarze funkcjonowania osób z nich korzystających. Z racji chociażby tego faktu, media lokalne są poddawane większej kontroli przez swoich odbiorców, ponieważ wiadomości, informacje dotyczą ich mniej lub bardziej bezpośrednio⁴¹.

Nowe horyzonty poznawcze dla badaczy mediów otwiera celebrytyzacja sfery publicznej, w której celebryta występuje jako produkt mediatyzacji, personalizacji i utowarowienia. Takim przykładem jest studium przypadku Anny i Roberta Lewandowskich – pierwszej pary Instagrama i portali plotkarskich⁴².

– 102; M. Jędrzejko, *Śmierć jako zabawa – człowiek w świecie gier komputerowych i sieciowych. Spojrzenie socjopedagogiczne*, „Media i Społeczeństwo” 2011, nr 1, s. 166-169; M. Mijał, *Gry w edukacji*, „Meritum” 2017 nr 3 (46), s.2-6.

³⁹ D. Mikułowski, *Kompensowanie efektów elektronicznego wykluczenia uczniów niewidomych poprzez zastosowanie multimodalnych interfejsów użytkownika w dedykowanych aplikacjach edukacyjnych*, „E-mentor” 2018 nr 1(73), s. 24–29.

⁴⁰ I. Maleńczyk, B. Gładysz, S. Marciniak, *Wybrane aspekty ekonomiki e-learningu*, „E-mentor” 2019, nr 1(78), s. 25–38; K. Kuźmich, *E-learning. Kultura studiowania w przestrzeni sieci*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2014; M. Madej, A. Faron, W. Maciejewski, *E-learning w dydaktyce szkoły wyższej - założenia, doświadczenia, rekomendacje*, Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu, Wrocław 2016.

⁴¹ M. Adamik-Szysia, E. Godlewska (red.), *Media mniejszości – mniejszości w mediach*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014; K. Pokorna-Ignatowicz, J. Bierówka, S. Jędrzejewski S. (red.), *Media a Polacy. Polskie media wobec ważnych wydarzeń politycznych i problemów społecznych*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2012.

⁴² A. Całek, *Analiza obrazu, Studium przypadku Anny i Roberta Lewandowskich – pierwszej pary Instagrama* w: (red.) A. Szymańska, M. Lisowska-Magdziarz, A. Hess, *Metody*

Przedmiotem wielu badań, zwłaszcza językoznawców i lingwistów, a także pedagogów jest język mediów, czyli sposoby narracji w mediach oraz sposoby komunikowania się na portalach społecznościowych⁴³.

Współcześnie funkcjonowanie młodych ludzi w dużej mierze związane jest z używaniem nowych technologii cyfrowych. Wśród nich ważne miejsce zajmuje telefon. Użycie telefonów komórkowych czy smartfonów jest coraz bardziej powszechne i coraz wcześniej inicjowane wśród młodego pokolenia⁴⁴. Niektórzy rodzice i opiekunowie wyposażają już 6-7 latka w aparat telefoniczny, żeby mieć kontakt z dzieckiem, które zaczyna naukę w szkole podstawowej. Telefon komórkowy i jego „młodszy brat” smartfon dla młodzieży odgrywa centralną rolę w ich życiu towarzyskim. Zastępuje on budzik, zegarek, notes, ale dzięki połączeniu go z Internetem umożliwia dostęp do informacji i rozrywki. Dzieci i młodzież powszechnie wykorzystują to urządzenie, a intensywność jego stosowania oraz wiek inicjacji użytkownika budzi niepokój rodziców, wychowawców, inicjując tworzenie nowych projektów badawczych⁴⁵.

Postęp w technologii informacyjnej i internetowej sprzyja rozwojowi nowych kanałów komunikacyjnych w Internecie, takich, jak: blogo- i vlogosfera. W świetle dostępnych badań blogi, jako podstawowy element blogosfery, są coraz częściej wykorzystywane do komunikacji społecznej⁴⁶. W komunikacji poprzez bloga osobistego zauważalne jest coraz większe zaangażowanie użytkowników i ich współudział w tworzeniu zasobów, generowaniu treści oraz kreowaniu tematów. Piszący bloga i jego użytkownicy mogą czytać wpisy i komentarze, ale mogą także korzystać z funkcji interaktywnych, zarówno w obrębie jednego bloga jak i pomiędzy blogami. Tematyka blogów jest rozle-

badań medioznawczych i ich zastosowanie, Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2018, s. 379; M. Mołęda-Zdziech, *Czas celebrytów. Mediatyzacja życia publicznego*, Difin, Warszawa 2013.

⁴³ I. Hofman, D. Kępa-Figura (red.), *Współczesne media. Język mediów*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013.

⁴⁴ K. Warzecha, *Telefon komórkowy w komunikacji i edukacji śląskich studentów*, „Zeszyty Naukowe - Uniwersytet Szczeciński. Ekonomiczne Problemy Usług” 2015 nr 117, s. 797-807.

⁴⁵ I. Szymańska, *Telefon komórkowy - narzędzie komunikacji, narzędzie zmiany społecznej*, „Kultura i Społeczeństwo” 2010 t. 54 nr 1, s. 111-140; J. Pyżalski, *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, Kraków 2012; S. Kozak, *Patologia fonoholizmu: przyczyny, skutki i leczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od telefonu komórkowego*, Difin, Warszawa 2013.

⁴⁶ B. Gregor, D. Kaczorowska-Spychalska, *Blogi w procesie komunikacji marketingowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.

gła, bowiem w dobie łatwości komunikowania autorskich treści w Internecie każdy może stać się twórcą bloga, a problematyka na nim podejmowana nie podlega ograniczeniom⁴⁷.

Podsumowanie

W ostatnich latach dla wielu osób przestrzeń medialna stała się równoległe funkcjonującym otoczeniem społecznym. Serfowanie po Internecie stało się dla wielu ludzi częścią ich codziennego życia. Elektroniczna komunikacja to również telefony komórkowe, zwłaszcza nowa generacja smartfonów, które mają takie funkcje, jak: wysyłanie wiadomości SMS, połączenie z Internetem, robienie zdjęć, nagrywanie wideo, słuchanie muzyki z MP3 i radia, oglądanie telewizji. Na początku funkcjonowania społeczeństwa internetowego pojawił się wyraźny podział na grupy uczestniczące i nieuczestniczące w rozwoju cyfrowym. Brak dostępu do nowych technologii informacyjnych dotyczy najbardziej pokolenia 50+ oraz osób dotkniętych patologią społeczną. Szybkość przesyłania informacji oraz dostęp do nich, wygląda podobnie w różnych zakątkach świata. Natomiast rozrasta się w zastraszającym tempie sama ilość informacji. Postawieni jesteśmy przed koniecznością dokonywania mądrych i rozsądnych wyborów, zgodnych z zamierzeniami i planami własnego rozwoju. Temu między innymi ma służyć edukacja medialna. istnieje potrzeba edukacji medialnej globalnej i lokalnej.

Badania nad mediami obejmują wiele obszarów badawczych, jednak ograniczenia formalne niniejszego tekstu nie pozwalają na ich omówienie. Uzupełnieniem niniejszego tekstu będą już przygotowywane opracowania wyników badań przeprowadzonych przez, wspomniany wcześniej, Zespół Pedagogiki i Medialnej utworzony przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, którego przewodniczącym był dr hab. Maciej Tanaś, prof. APS. Naukowcy pracujący w poszczególnych podzespołach opracowali mapy pól badań podejmowanych w ośrodkach akademickich, rekomendacje dla MNiSW dotyczące potrzeby kształcenia uzupełniającego nauczycieli w zakresie pedagogiki medialnej, rekomendowali wspieranie **młodych naukowców, działających** w obszarze pedagogiki medialnej oraz opracowano propozycje Zespołu Pedagogiki Medialnej przy KNP PAN dla Ministerstwa Edukacji Narodowej dotyczące roli i miejsca edukacji medialnej w szkołach.

⁴⁷ G. Stunża, P. Peszko, *(Nie)bój się bloga! Jak wykorzystywać blog w edukacji*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2013.

Mimo wielu problemów poruszanych w analizowanych tekstach dotyczących nowych mediów, pozostały jeszcze różne kwestie, które wymagają skupienia uwagi badaczy. Jednym z nich jest edukacja medialna w szkołach i uczelniach oraz jej przełożenie na podejmowaną pracę zawodową.

Bibliografia:

- Adamik-Szysiak M., Godlewska E. (red.) *Media mniejszości – mniejszości w mediach*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014.
- Babbie E., *Podstawy badań społecznych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Baczyński A., Drożdż M. (red.), *Dobro w mediach – z cienia do światła*, „Etyka Mediów” t. 3, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2012.
- Baas M., Admiraal W., van den Berg E. , *Teachers’ Adoption of Open Educational Resources in Higher Education*, „Journal of Interactive Media in Education” 2019 (1) , p. 9.
- Bednarek J., *Multimedia w kształceniu*, PWN, Warszawa 2006.
- Bielak T., G. Ptaszek, *Dwuobszarowość badań nad mediami w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2016.
- Bonds-Raacke J., Raacke J., *My space and Facebook. Identifying dimensionsof uses and gratifications for friend networking sites*, „Individual Differences Research” 2010 vol. 8 no. 1.
- Borawska-Kalbarczyk K., *Kompetencje informacyjne uczniów w perspektywie zmian szkolnego środowiska uczenia się*, Żak, Warszawa 2015.
- Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., *Metody badawcze w naukach społecznych*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2001.
- Dziarmakowska K., Wróbel P., Milczewska K., Szostak S., *Badanie potencjału wdrażania edukacji medialnej w warszawskich szkołach*, Wydane przez Pracownię Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”, Warszawa 2015.
- Gackowski T., *Twitter w rękach polityków. Rzecz o metodologii i potencjale badań mediów społecznościowych*, w: (red.) T. Gackowski, *Metodologie badań medioznawczych*, Instytut Dziennikarstwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.
- Całek A., Analiza obrazu, *Studium przypadku Anny i Roberta Lewandowskich – pierwszej pary Instagrama*, w: (red.) A. Szymańska, M. Lisowska -Magdziarz, A. Hess, *Metody badań medioznawczych i ich zastosowanie*, Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2018, s.379.
- Croes EAJ, Antheunis ML, Schouten AP, Krahmer EJ, *Social attraction in video-mediated communication: The role of nonverbal affiliative*

- behavior*, „Journal of Social and Personal Relationships” 2019 Apr 36(4), p. 1210-1232.
- Florenthal B., *Applying uses and gratifications theory to students' LinkedIn usage*, Young Consumers, Emerald Group Publishing, Limited, 2015.
- Gajda J., *Media w edukacji*, Impuls, Kraków 2010.
- Garwol K., *Rola mediów społecznościowych w edukacji – stan obecny i perspektywy rozwoju*, „Dydaktyka Informatyki” 2017 nr 12.
- Goban-Klas T., *Wartki nurt mediów. Ku nowym formom społecznego życia informacji*, Universitas, Kraków 2011.
- Gregor B., Kaczorowska-Spychalska D., *Blogi w procesie komunikacji marketingowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.
- Hadżalić S., *Theoretical aspects of media education. New technologies as the creative and innovative conditio sine qua non*, „Cognitive Science – New Media – Education” 2018 vol. 5 no. 2, p. 39-50.
- Hofman I., Kępa-Figura D. (red.), *Współczesne media. Język mediów*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2013.
- Hofman I., Kępa-Figura D. (red.), *Współczesne media – wartości w mediach*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2014.
- Jabłonowski M., Gackowski T., *Tożsamość nauk o mediach. Obszary, perspektywy, postulaty*, „Studia Medioznawcze” 2012 nr 2(49), s. 15–24.
- Jędrzejko M., Śmierć jako zabawa – człowiek w świecie gier komputerowych i sieciowych. Spojrzenie *socjopedagogiczne*, „Media i Społeczeństwo” 2011 nr 1, s. 166–169.
- Juszczyk S., *Człowiek w świecie elektronicznych mediów - szanse i zagrożenia: (o problemach tworzącego się społeczeństwa informacyjnego)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.
- Juszczyk S., *Edukacja na odległość. Kodyfikacja pojęć, reguł i procesów*, Adam Marszałek, Toruń 2002.
- Kapidzic S., Herring, S., *Gender, communication, and selfpresentation in teen chatrooms revisited: have patterns changed?*, „Journal of Computer-Mediated Communication” 2011 no. 17, p. 39–59.
- Kim, J., Lee, J. R., *The Facebook paths to happiness: Effects of the number of Facebook friends and self-presentation on subjective well-being*, „Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking” 2011 no. 14(6), p. 359–364.
- Kozak S., *Patologia fonoholizmu: przyczyny, skutki i leczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od telefonu komórkowego*, Difin, Warszawa 2013.
- Kuźmich K., *E-learning. Kultura studiowania w przestrzeni sieci*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2014.

- Leśniewska G., *Edukacja w XXI wieku*, „Folia pomeranae universitatis technologiae stetinensis. Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., Oeconomica” 2015 319 (79)2, s. 137–146.
- Lisowska-Magdziarz M., *„Ustawienie domyślne” (default) użytkownika. Badania nad audytoriami mediów w kulturze partycypacji*, w: (red.) T. Bielak, G. Ptaszek, *Media. pl. Badanie nad mediami w Polsce*, Wydawnictwo Libron, Kraków 2017.
- Madej M., Faron A., Maciejewski W., *E-learning w dydaktyce szkoły wyższej – założenia, doświadczenia, rekomendacje*, Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu, Wrocław 2016.
- Majewska K., *Trudności w nauczaniu programowania na poziomie edukacji wczesnoszkolnej z perspektywy nauczycieli – absolwentów szkół pedagogicznych*, „E-mentor” 2018 nr 3(75), s. 32–39.
- Maleńczyk I., Gładysz B., Marciniak S., *Wybrane aspekty ekonomiki e-learningu*, „E-mentor” 2019 nr 1(78), s. 25–38.
- Malewski M., *Teorie andragogiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1998.
- Matusiak R., *Bezpieczeństwo młodzieży w sieci i uzależnienie od Internetu w opinii nauczycieli powiatu tarnobrzskiego na podstawie badań*, w: (red.) E. Kopeć, R. Matusiak, K. Sigda, *Nauczyciel – Wychowawca – Pedagog. W dobie nowoczesności*, Wydawnictwo „Bonus Liber”, Rzeszów 2015.
- Mijał M., *Gry w edukacji*, „Meritum” 2017 nr 3 (46), s.2–6.
- Mikułowski D., *Kompensowanie efektów elektronicznego wykluczenia uczniów niewidomych poprzez zastosowanie multimodalnych interfejsów użytkownika w dedykowanych aplikacjach edukacyjnych*, „E-mentor” 2018, nr 1(73).
- Mołęda-Zdziech M., *Czas celebrytów. Mediatyzacja życia publicznego*, Difin, Warszawa 2013.
- Nadkarni, A., Hofmann, S. G., *Why do people use Facebook?*, „Personality and Individual Differences” 2011 no. 52, p. 243–249.
- Pisarek W., *Wstęp do nauki o komunikowaniu*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Pokorna-Ignatowicz K., Bierówka J., Jędrzejewski S. (red.), *Media a Polacy. Polskie media wobec ważnych wydarzeń politycznych i problemów społecznych*, Oficyna Wydawnicza AFM. Kraków 2012.
- Pyżalski J., *Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2011.

- Pyżalski J., *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2012.
- Siemieniecka D., *New technologies in education and communication*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016.
- Siemieniecki B. (red.), *Media i edukacja w dobie integracji*, Wydawnictwo eMPI2, Poznań 2002.
- Siemieniecki B. (red.), *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Wydawnictwo eMPI2, Poznań 2004.
- Silverman D., *Interpretacja danych jakościowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Skrzydlewski W., *Kultura - edukacja - technologia kształcenia*, Wydawnictwo Naukowe UAM Poznań 2018.
- Skrzydlewski W., *Kultura - edukacja - technologia kształcenia*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018.
- Sokołowski M., *Słowo, Obraz, Dźwięk – Wprowadzenie do historii mediów*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2016.
- Sułkowski Ł., *Paradygmaty nauk o zarządzaniu*, „Współczesne Zarządzanie” 2013 nr 2.
- Synowiec A., *W stronę analizy tekstu – wprowadzenie do teorii dyskursu*, „Zeszyty naukowe politechniki śląskiej”, seria: „Organizacja i Zarządzanie” 2013 z. 65 nr kol. 1987.
- Stunża G., Peszko P., *(Nie)bój się bloga! Jak wykorzystywać blog w edukacji*, Instytut Kultury Miejskiej, Gdańsk 2013.
- Szacki J., *Historia myśli socjologicznej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Szymańska I., *Telefon komórkowy - narzędzie komunikacji, narzędzie zmiany społecznej*, „Kultura i Społeczeństwo” 2010 t. 54 nr 1, s. 111-140.
- Walter N., *Internetowe wsparcie społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2016.
- Wanta W., Łódzki B. (red.), *Development of agenda-setting theory and research - between West and East*, „Central European Journal of Communication” 2010 vol. 3 no. 2.
- Warzecha K., *Telefon komórkowy w komunikacji i edukacji śląskich studentów*, „Zeszyty Naukowe - Uniwersytet Szczeciński. Ekonomiczne Problemy Usług” 2015 nr 117, s. 797-807.
- Wawrzak-Chodaczek M., *Place of computer games in the leisure time of Polish youth in their adolescence*, „The New Educational Review” 2011 vol. 26 no. 4.

Wrońska M., *Kultura medialna adolescentów. Studium dostępu i zastosowań*,
Wyd. Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011.

http://stare.biblioteki.org/dla_uczestnikow/organizacje_pozarzadowe_bibliotekom_ii_runda/fundacja_nowe_media z dn. 10.01.2020

<https://kemic.org.pl/czlonkowie/> ps://kemic.org.pl/czlonkowie/ z dn. 10.01.2020

<https://rejestr.io/krs/202958/fundacja-dobre-media-media-bez-przemocy>
z dn. 12.01.2020

<https://media30.pl/page/2/?paged=2&portfolioID=3256&termID> z dn. 12.01.2020

<http://www.mediaklaster.pl/> z dn. 12.01.2020

<https://www.umcs.pl/pl/wspolczesnemedial.htm> z dn. 12.01.2020

<http://cmep2014.edukacja.wroc.pl/index.php?id=0&lang=pl> z dn. 14.01.2020

<https://konferencje.aps.edu.pl/csw/> z dn. 12.01.2020

<http://5medium.org/> z dn. 10.01.2020

www.mam.media.pl z dn. 10.01.2020

**Research on new information and communication technologies
in education and communication in Poland.
Researchers, centers, research problems**

With the increasing access to the Internet, a new era has begun in the field of human communication, work, education, entertainment, marketing and other areas of human activity. The development of information techniques gives the opportunity to access a huge amount of information that is used to acquire knowledge in various fields of science. The aim of the article is to show new research areas of the media, especially those penetrated by educators.

Keywords: information, communication, technologies, education.

**Badania nad nowymi technologiami
informacyjno-komunikacyjnymi
w edukacji i komunikacji Polsce.
Badacze, ośrodki, problemy badań**

Wraz ze zwiększającym się dostępem do Internetu rozpoczęła się nowa era w dziedzinie ludzkiego komunikowania się, pracy, edukacji, rozrywki, marketingu i innych płaszczyzn działania człowieka. Rozwój technik

informacyjnych daje możliwość dostępu do ogromnej ilości informacji, które są wykorzystywane do pozyskiwania wiedzy z różnych dziedzin nauki. Dzięki nowym technologiom informacyjnym zmienia się obszar zainteresowań badawczych pedagogów, psychologów czy socjologów, a proces badań wzbogacił się o nowe narzędzia badawcze. Celem artykułu jest pokazanie nowych obszarów badawczych nad mediami, zwłaszcza penetrowanych przez pedagogów.

Słowa kluczowe: studia medialne, badania medialne, interdyscyplinarność, media.